

Forrás: <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2023/05/balaton-monika-az-enkulturacio-hianyos-ertekrendszer-14-01-02/>

Balaton Monika

Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

A 21. századi ember állampolgári értékei, a saját nemzeti kultúrájának tradíciói, szimbólumrendszerének elsajátítása átalakulóban van. A nemzeti enkulturáció folyamatának fenntarthatósága, a média jelentős hatása komoly kihívások elé állítják mind az államok vezetőit, az iskolarendszerek, módszertanok megalkotóit, mind a művészeti élet képviselőit. Az enkulturáció egyik leghatékonyabb és legdominánsabb szereplője az állam lehet, aki fenntartja azokat az intézményeket, alakítja azok metodikáját, a finanszírozáson keresztül orientálja, sőt gyakran akár rögzíti a tartalmakat, közjogi értelemben pedig definiálja az állami szimbólumokat, melyek ebben az enkulturációs folyamatban meghatározóak az állampolgárok szempontjából. Ezen belül különösen érdekes a fiatal nemzedék tradicionális kulturális befogadása, történelmi emlékezete.

Az enkulturáció fogalmát M. J. Herskovits vezette be. Az enkulturáció az a legátfogóbb tanulási folyamat, amely minden ember számára, minden társadalomban elengedhetetlenül szükséges alapképességek elsajátítását jelenti, ami a társadalom által kialakított intézmények és tevékenységi formák segítségével és a nevelés útján valósul meg.

A magyar társadalomban elengedhetetlenül szükséges alapképességek elsajátítását egyaránt jelenti, ami a társadalom által kialakított intézmények és tevékenységformák segítségével, mint nyelv, vallás, technika, művészet, sport, nevelés útján valósul meg. A nevelés a legfontosabb eszköz, hogy egy-egy társadalom kultúráját az egyénben reprodukálja, és azt az egyes generációk közvetítésével továbbörökítse. Ebben a tanulmányban szerepel néhány kutatási adat, mely a 15-29 év közötti fiatalok nemzeti emlékezetét reprezentálja.

Bevezetés

Az utóbbi húsz évben intenzív civilizációs változások történtek. Napjainkban a globalizáció és a globalizmus jelensége kiterjedélyesedett, a kulturális és edukációs folyamatok jelentős formálódás alatt állnak, a globális hatásmechanizmusokat gyakorta nehezen követik le a szocio-, illetve a kulturális régiók társadalmi intézményei, a nemzetállami intézményrendszerek. A nevelés a legfontosabb eszköze annak, hogy egy-egy társadalom a kultúráját az egyénben reprodukálja, és azt az egyes generációk közvetítésével továbbörökítse.

Balatoni Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

A nemzeti enkulturáció – az enkulturáció sajátosságait figyelembe véve – külön foglalkozhat az egyén nemzeti kultúrájának, és annak elsajátításához kapcsolható intézmények, az állam által koordinált programok sajátosságaival, és azok hatásaival.

A kultúra nélkül az emberi élet nem lehetséges, ezért az ember számára létfontosságú az a tanulási folyamat, melynek során mintegy „belenő” a kultúrába. Továbbá ezen a folyamaton belül szükséges tovább szűkíteni azt a vizsgálati lehetőséget, amikor arra helyezük a hangsúlyt, hogy az egyén miképpen „nő bele”, „avatódik be” saját nemzeti kultúrájába, kulturális gyökereit honnan nyeri.¹

„A történelem nemcsak a kormányok és akadémiai intézetek találmánya – jelen van mindenhol. Magunkba szívjuk a levegővel együtt, benne rejlik városaink és tájaink látványában. Nemcsak az iskolában tanulunk róla, hanem otthon a nagyszülőktől, a népmesékből, a televízióból, a köztéri szobrokból, háborús emlékművekből, középületekből, múzeumokból és galériákból is.”² Az idézett kutató, a History Today szerkesztője, *Histories of Nations [Nemzettörténetek]* (2014) című kötetében vizsgálja az enkulturációnak az emberek mindennapjaiban betöltött szerepét. Rámutat arra, hogy történetek, narratívák, tárgyak és emlékek vesznek körül minket a mindennapjainkban, rajtuk keresztül alkotunk véleményeket saját nemzetünkről, sőt másokról is. Ezek azok az alapok, amelyekre építkezünk, és amelyekből a közös nemzeti tudat összetevődik.³ A történelemben sokszor nem az az érdekes, ahogy megtörténtek az események, hanem hogy mire emlékezünk, és ezt hogyan tesszük. A történelem és a nemzeti emlékezet tehát formálódik a családban,⁴ később az iskolában,⁵ de leginkább a társadalom különböző csoportjaiban,⁶ melyek értékrendjét, gondolkodásmódját meghatározza tagjai egyéni fejlődése, a nemzeti értékekkel történő azonosulása.

Hogyan emlékezünk, és fontos-e ebben a kultúra szerepe?

Az emlékezés kollektív formája

A kultúra geertzi értelmezésben a szimbólumokban megtestesülő jelentések történetileg közvetített mintáit jelenti. A szimbolikus formákban kifejezett, örökölt koncepciók rendszere, amelyek segítségével kommunikálnak az emberek egymással, állandósítják és fejlesztik az étellel kapcsolatos tudásukat és attitűdjüket.⁷

Az emberi kultúra csak közösségi létben létezhet. Másokkal való érintkezésben, kommunikációban, visszacsatolásokban bontakoznak ki és maradnak fent a kulturális jelenségek. Gyakran a kultúra hordozója az a kommunikációs forma, mely szimbólumok alkotásában realizálódik, színekben, formákban és vizuális jelentéstartalmakban, melyek direkt az egyén tudatalattijára hatnak. Különösen, ha az adott egyének csoportja másodlagos tapasztalatok által – legyen ez társadalmi kampány vagy a média tömegkommunikációs hatása – alakítja ki emlékezetének minőségét, értékrendi sorrendet állítva fel általa.

A tudományos megközelítésből nem maradhat el a kollektív emlékezet fogalmi rendszere, mivel ez olyan alap, amelyre minden emlékezet építkezik. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy az emlékek hordozója csak részben az emberi elme, e mellett legalább olyan fontos a közeg, a társas helyzet és a kulturális szimbólumok. Ezek segítségével önthető az emlékezet fogalmakba. A tér fontosságát hangsúlyozza Peter Burke, amikor azt mondja, hogy az

Baltoni Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

emlékezet kialakításában a képek, illetve a cselekvések, rituálék és a kollektív reprezentációk azok, amelyek biztosítják a múlt átélését.⁸ A történelmi ismereteink az iskolai lexikális tudásátadáson túl napjainkban egyre gyorsabban bővülnek – a családi történetek, baráti beszélgetések helyett – videók, filmek vizuális tartalomközvetítésével. A filmművészet az idő és a tér desztillációjában hozzájárul a nemzetállamokat fenntartó képzelethez.⁹

Létezik kollektív emlékezet, és az emlékezetnek társadalmi keretei vannak, egyéni gondolkodásunk csak akkor képes az emlékezésre, ha a kollektív emlékezet vonatkoztatási keretein belül helyezkedik el, és részévé válik annak. A legtöbb emlékünknél akkor bukkan föl, amikor szüleink, barátaink, tanáraink vagy mások emlékeztetnek rájuk bennünket.¹⁰ Jan Assmann a kollektív emlékezet fogalmát azzal bővítette ki, hogy a kollektív emlékezetben belül meghatározta a kommunikatív és a kulturális emlékezet fogalmát. A kommunikatív emlékezetben Assmann olyan emlékeket ért, melyeken az egyén a kortársakkal osztozik. Ilyen például a nemzedéki emlékezet. Amennyiben ennek hordozói kihalnak, a következő nemzedék veszi át a helyüket a nekik átadott tudás hordozójaként. Azonban ez az eleven emlékezés az idő múlásával elenyészik. Az oral historyn alapuló kommunikatív emlékezet mintegy három nemzedéken keresztül tartható fenn, ezt követően átveszi helyét a hagyomány, vagyis beleolvad a kulturális emlékezetbe.¹¹

Minden nemzet számára tehát a ritkuló családi, közösségi oral historyt felválthatja az a fajta kultúra által közvetített valóság, melynek hitelességéhez elegendő néhány momentum hasonlósága, vagy a kommunikatív emlékezet felülírása következmények nélkül. A hagyományok és rituálék kialakítása, valamint a helyszínek, az emlékezet elemeinek, szimbólumainak megismertetése, szabályozása egyre sürgetőbb és stratégiai kérdés a nemzetállamoknak. A kormányok által gyakorolt felügyelet, kulturális és emlékezetpolitikai tartalmak és intézmények feladatai szorosan egymásra ható folyamatok. Vizsgálatuk szinte egymásból következik. Egy nemzetállam megmaradásának elengedhetetlen feltétele a nemzeti kultúra és tradíciók ismerete. A magyar kormány az utóbbi évtizedben egyre több intézményt, programot hozott létre a nemzeti tematika örökítésére és a történelem minden részletének feltárására. Az intézményrendszerek azonban csupán az utóbbi évben kezdtek a fiatalok felé nyitni tudományos tartalmaikkal, gyakran túlságosan szakmai keretbe rendezve, a fiatalok által nem használt kommunikációs csatornákon jelentek meg. Továbbá a kormányzati kommunikáció gyakran politikai narratívába helyezi az emlékezés formáját, rítusát, esetleg definiál fogalmakat, ezzel hátráltatva a fiatal generáció aktív bevonódását a nemzeti emlékezet folyamatába. Igaz a nemzeti kormányok emlékezetpolitikája mellett a globális, médiapiaci szereplők újabb kommunikációs csatornákat nyitottak, különösen az utóbbi négy évben, ahol professzionális minőségben jelennek meg történelmi események, identitások néhol a valóságtól elrugaszkodottan, de emberi, szerethető történetekbe ágyazva. Hatásuk egyre erősebb, nézettségük jelentősen nő különösen a vizuális ismeretátadásra fogékony fiatalok körében.

A magyar fiatalok emlékezetpolitikai ismeretei

Az identitás fogalma nem egy befejezettséget kifejező definíció, avagy determináltság, mert az egyén és a társadalmi csoport identitása sem befejezett tény, hanem a történetiségétől, az élményektől, a társas környezettől befolyásolt változó meghatározottság jellemzi.¹² Nemcsak az emberek, hanem az államok is rendelkeznek identitással, amelyet a földrajzi fekvésük, demográfiai viszonyaik, geopolitikai helyzetük, történelmük, kultúrájuk (és sok más tényező)

Balatonai Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

egyszerre határoz meg.¹³ Emiatt nem konstatálhatunk egy stabil állapotot, hanem csak a dinamikusan formálódó tényezőket vizsgálhatjuk.

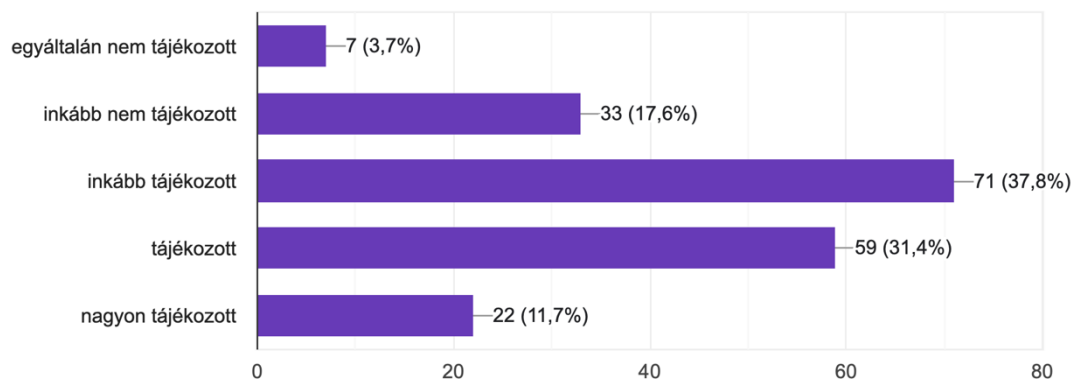
A tanulmányban saját kutatási eredményeim által mutatom be, hogyan alakul a fiatalok jelenlegi tudása, attitűdje. Miképpen gondolkodnak iskolai megemlékezésekről, állampolgári feladatokról, emlékhelyekről, ünnepekről. A kutatás során kvalitatív és kvantitatív módszertant egyaránt alkalmaztam. Az elemzés során középiskolások körében interjúk (18 mélyinterjú és 6 fókuszcsoportos interjú), valamint a felsőoktatási hallgatók körében készült kérdőíves vizsgálat adatai talaján vizsgáltam. A hagyományok, rituálék kialakítása, a nevelésben megjelenő, a nemzeti identitásra erősen ható helyszínek és az emlékezet elemeinek, hőseinek, szimbólumainak megismertetése az állam által gyakorolt feladat.¹⁴ Vajon ezek ismerete mennyire élő a fiatal generáció kollektív emlékezetében? A következőkben közölt ábrákon kimondottan a felsőoktatásban résztvevő fiatalok válaszait jelenítettem meg 2021/22-ből, ami 2023 második felében egy módosított kérdőívvel nagyobb mintán várhatóan elkészül.

A 2016-os, valamint 2020-as magyar ifjúságkutatásból az a kép formálódik, miszerint a hazai fiatalok elfordulnak a politikától, elveszítették a demokratikus intézményekbe vetett bizalmukat.¹⁵ Az általam megkérdezettek többsége inkább tájékozottnak vagy tájékozottnak tartja magát politikai téren. (1. ábra)

1. ábra: Mennyire tartja tájékozottnak magát közéleti-politikai kérdésekben?

Mennyire tartja tájékozottnak magát közéleti-politikai kérdésekben?

188 válasz



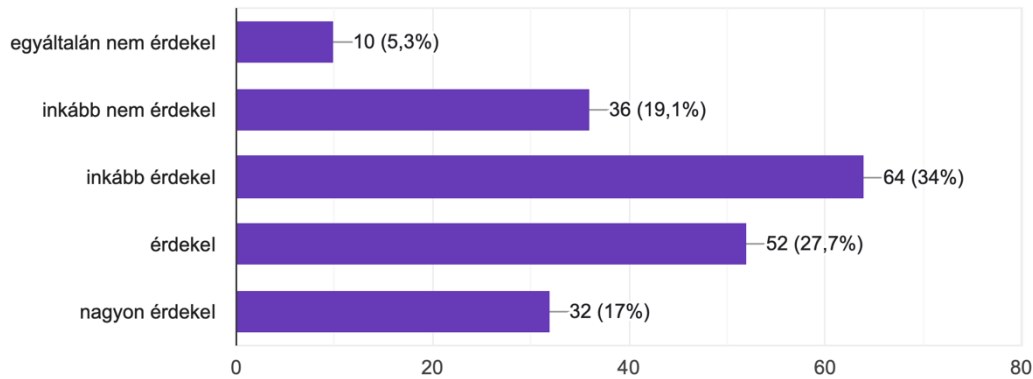
Forrás: saját kutatás (2022)

Érdekes, hogy nem csupán a tájékozottságuk, hanem az érdeklődésük is mást mutat a korábbi mintához képest, fontos tény azonban, hogy a mintavétel a korábbi anyagok esetében nagyobb populáción történt. (2. ábra)

2. ábra: Mennyire érdekli Önt a magyar politika?

Mennyire érdekli Önt a magyar politika?

188 válasz



Forrás: saját kutatás (2022)

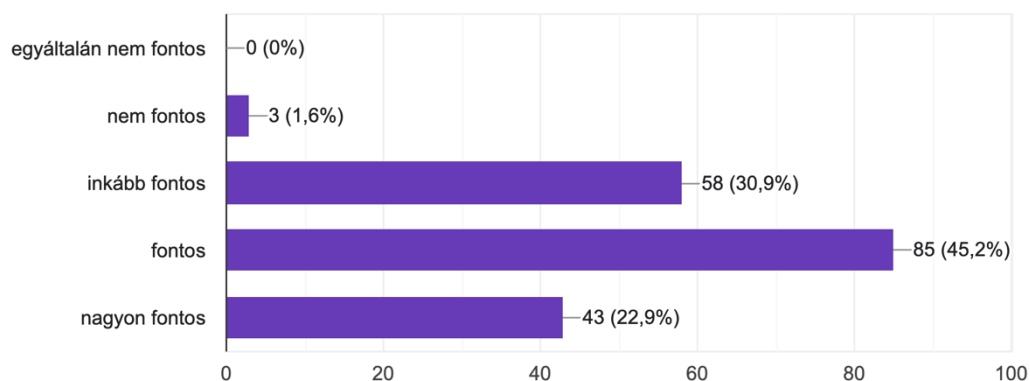
A célom az volt az adatfelvétellel, hogy egyrészt teszteljem kérdőívemet (mely egy nagymintás kutatás adatfelvételi eszközeként szerepel a céljaim között), másrészt a kis mintán (N188) megvizsgálhassak olyan állításokat, amelyek a hazai ifjúságkutatások eredményei alapján megfogalmazhatóak, és melyet a kutatók ezen fogalmakkal írnak le: 1. „Arctalan (?) nemzedék”,¹⁶ 2. „Csendes nemzedék”,¹⁷ 3. „Racionálisan lázadó hallgatók”,¹⁸ 4. „Történelemtől elidegenedett nemzedék”.¹⁹

Ami a magyar történelem iránti fogékonyságukat illeti, ebben az esetben is megjelenik a leendő diplomás körökben egy pozitív irányba elmozduló tendencia.

3. ábra: Mennyire fontos ismerni egy fiatalnak a magyar történelmet?

Mennyire fontos ismerni egy fiatalnak a magyar történelmet?

188 válasz



Forrás: saját kutatás (2022)

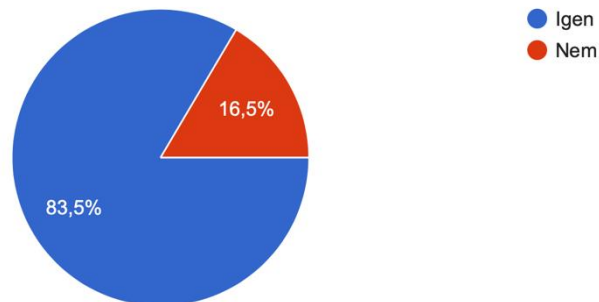
Balatoni Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

A fiatalok reflektáltsága és ellentmondásos véleményvilágának egyik magyarázata az ifjúságkutatás szerint, hogy egyre inkább a család és a média határozza meg világképüket. Az iskola és a kultúra egyre kisebb szerepet játszik ebben a folyamatban. Érdekes, miképpen vélekednek nemzeti emlékezet és az emlékezetpolitika létezéséről. (4-5. ábra)

4. ábra: Létezik Ön szerint nemzeti emlékezet?

Létezik Ön szerint nemzeti emlékezet?

188 válasz

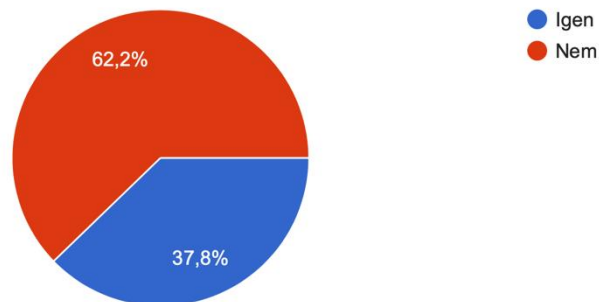


Forrás: saját kutatás (2022)

5. ábra: Hallott már emlékezetpolitikáról?

Hallott már emlékezetpolitikáról?

188 válasz



Forrás: saját kutatás (2022)

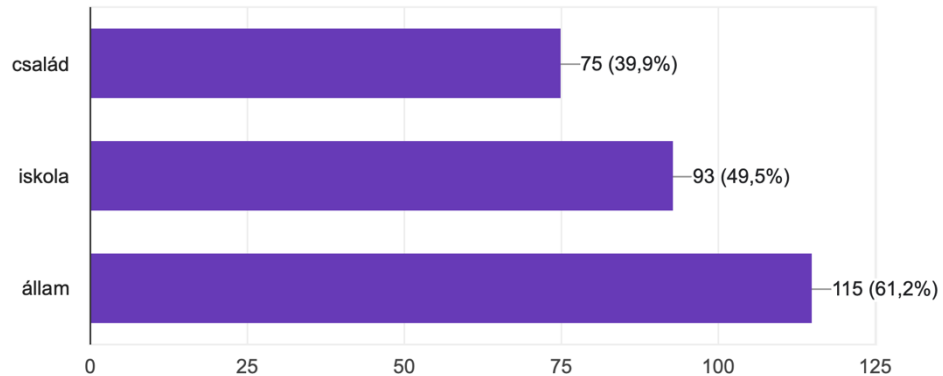
A nemzeti emlékezet, valamint a nemzeti identitás ápolásában, formálásában a válaszadók összesített rendszerében az iskolának és az államnak óriási, meghatározó szerepe van. (6. ábra)

Balatonai Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

6. ábra: Ön szerint a nemzeti emlékezet ápolásában kinek van a legfontosabb szerepe?

Ön szerint a nemzeti emlékezet ápolásában kinek van a legfontosabb szerepe?

188 válasz



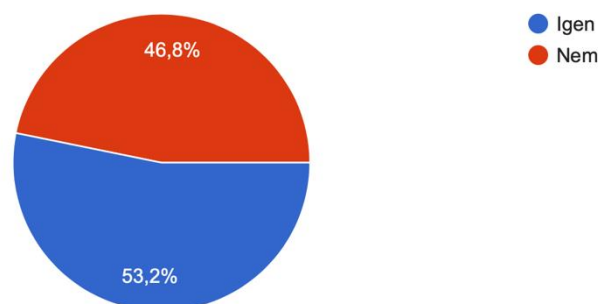
Forrás: saját kutatás (2022)

Mint már jeleztük, a kollektív emlékezet Assmann definíciója nyomán szétválasztható egy kommunikatív és kulturális emlékezetre.²⁰ Érdekelt a vizsgálat során, hogy a 2000 után születettek milyen ismeretekkel rendelkeznek az emlékezetpolitika intézményrendszeréről. Ezek közül is az egyik legrégebbi – jogelődjével együttesen – a Nemzeti Örökség Intézete (7. ábra), valamint az általa fenntartott és a médiában is gyakran szereplő 301-es parcella ismeretét vizsgáltam (8. ábra), továbbá a közvéleményben leginkább ismert Terror Háza Múzeumot (9. ábra). Ez utóbbi hely esetében lényeges plusz információ, hogy az odalátogatók közül a válaszadók 87% iskolai szervezésben jutott el az Andrássy úton álló múzeumba és emlékhelyre.

7. ábra: Hallott már a Nemzeti Örökség Intézetéről?

Hallott már a Nemzeti Örökség Intézetéről?

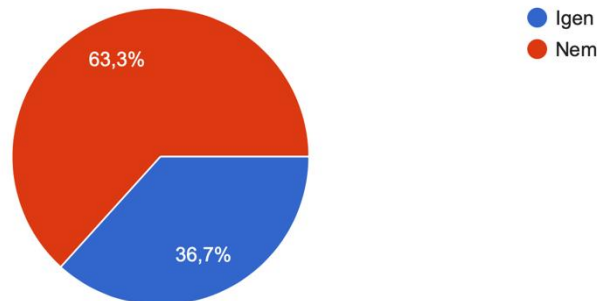
188 válasz



Forrás: saját kutatás (2022)

8. ábra: Hallott már a 301-es parcelláról?

Hallott már a 301-es parcelláról?
188 válasz



Forrás: saját kutatás (2022)

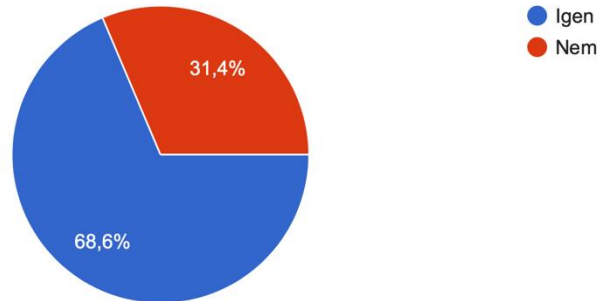
A 301-es parcella már a nemzedéki emlékezetből eltűnőben van, lassan a kulturális emlékezet részeként marad csak meg, amennyiben a nevelés hatékonyabban vállal emlékezetpedagógiai szerepet, továbbá a családi örökségben a nemzeti történelmi múlt valamiképpen megjelenik. Azért is elgondolkodtató az adat eredménye, mert a válaszadók mindegyike legalább alapszinten történelemérettségivel rendelkező egyén, aki a 2005-ben bevezetett új érettségi rendszerben tette le vizsgáját. Mit fogalmaz meg a 2005-ben az OM által kialakított új célrendszer? „Az új tartalmakat legszembetűnőbben a követelmények 11–12. témakörei jelenítik meg. Ezek foglalják magukban a jelenkor folyamatait és problémáit (globalizáció, a posztszovjet rendszerek problémái, Európai Unió stb.), valamint a mai magyar társadalom bizonyos kérdéseit (a parlamentáris demokrácia működése, a romák helyzete, alapvető állampolgári ismeretek stb.). De nemcsak a tartalmi elemek jelentenek lényeges elmozdulást a korábbiaktól, hanem a követelmények azon részei is, amelyek alapvető társadalomtörténelmi kérdésekre világítanak rá. (...) E változtatások jól illeszkednek mindazon trendekhez, melyek az európai történelemoktatásban az 1980-as években megkezdődtek.”²¹ A célok mentén jól megfogalmazott és átalakításra érett történelemtanításban azonban az élményközpontú, tapasztalást és emlékhelyeket nem nélkülöző ismeretek átadása, vagy azok megismerésének központi szintű finanszírozása még mindig várat magára.

Balatoni Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

9. ábra: Járt már a Terror Háza Múzeumban?

Járt már Terror Háza Múzeumban?

188 válasz



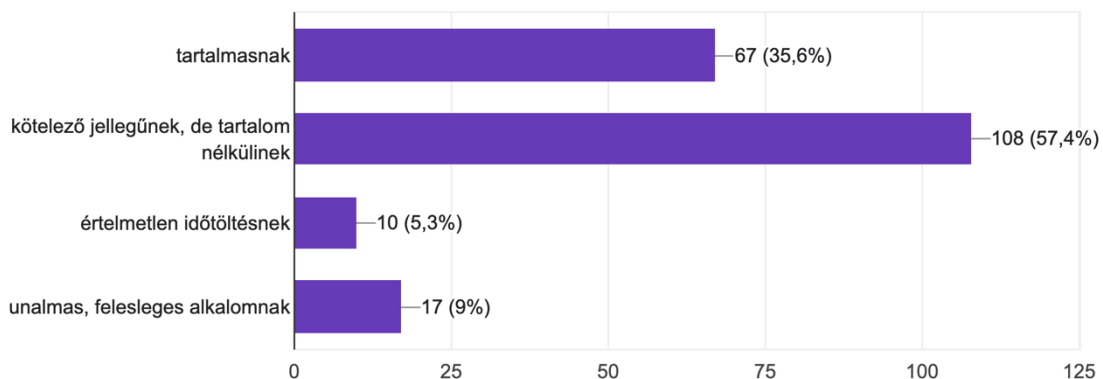
Forrás: saját kutatás (2022)

A történelemtanításon, valamint a rendszerszintű gondolkodáson túl bizonyos állampolgári és kulturális tartalmak érték közvetítése és érzékenyítése is reformra szorul. A válaszadók majdnem fele semmilyen pozitív kicsengésű, emlékezetes rituálét vagy tartalmas élményt nem kapcsol a köznevelésben feladatként megjelenő emlékezetkultúrához. Sajnos az adatok kimondottan szomorú képet mutatnak. (10. ábra)

10. ábra: Milyenek látta az iskolai megemlékezéseket az ünnepek alkalmával

Milyenek találta az iskolai megemlékezéseket az ünnepek alkalmával?

188 válasz



Forrás: saját kutatás (2022)

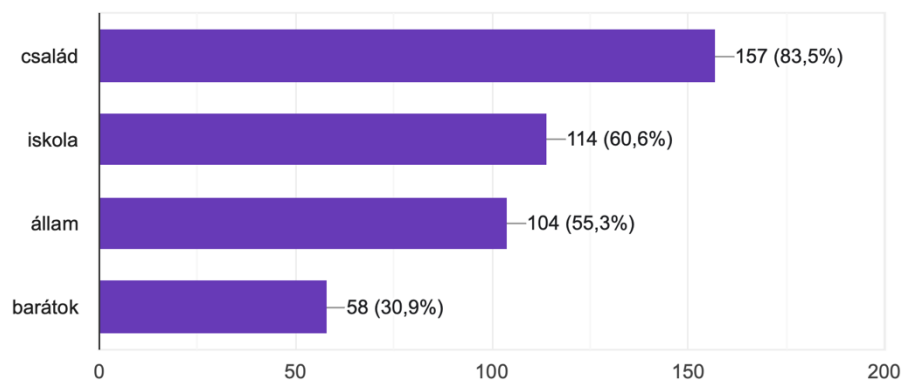
Balatonai Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

Az egyén magyarságtudatának változására a fiatalok véleménye szerint leginkább a család, utána az iskola, majd az állam a meghatározó, utolsó sorban szerepelnek a barátok. Tehát ez nem feltétlenül generációs hatás, saját közösségük témái középpontjában nem a hazafias diskurzusok állnak. (11. ábra)

11. ábra: Ki lehet hatással a magyarságomról való elképzelésemre?

Ki lehet hatással a magyarságomról való elképzelésemre?

188 válasz



Forrás: saját kutatás (2022)

Összegzés

A tanulmányban közölt eredmények talán nem mutatnak teljes képet, de az ötven kérdésből álló kérdőív feldolgozása eredményeként jól látszik, hogy a fiatalok egyértelműen a közösségi média és a streaming szolgáltatók által mutatott értékeket, történelmi eseményeket elfogadják és hitelesnek vélik. Információkat, ismereteket onnan nyernek inkább, mint saját családjuk történeteiből, hiszen egyre kevesebb az oral history, amivel módjuk van találkozni.²² Ízlésvilágukat gyakran a globális trendek határozzák meg, inkább magányos vagy kiscsoportos kultúrafogyasztók, ritkábban járnak színházba, múzeumba a passzívabbak és bizonytalanabbak, bár nem érzik gondolkodásuk vagy életterük szűkülését. Kiszolgáltatottságukat, sebezhetőségüket felerősíti a fokozódó izolálódás, begubózás jelensége, amely a gyermek és fiatal személy kilépését jelenti a hagyományos értelmező közösségek (család, kortárs baráti társaságok) szűrőrendszerének a tévképzetek terjedését és a manipulációt korlátozó hatása alól.²³ A 20. század második felének társadalmi és szellemi változásai kikerülhetetlenné tették a történelemnek, mint tudományos fogalomnak olyan irányú újradefiniálását, amely során nem lehet egyenlőségjelet tenni a múlt, az emlékezet és a történelmi fogalmak közé, noha ezek a mindennapi közbeszédben nemegyszer szinonimaként jelennek meg.²⁴ Az emlékezet, amely „*maga az élet, melyet élő csoportok hordoznak, s eképpen folyamatos fejlődésben áll, a múlt egyéni vagy közösségi memóriákban írott vagy íratlan formában őrzött változata, noha az ún. történelem az egyéni vagy kollektív emlékezetből merít, vagy az emlékezetre támaszkodik.*”²⁵ Mindezekből adódóan, amit ma a

Balatonai Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

köznyelvben történelemnek nevezünk, az valójában a történetírás révén jött, illetve jön létre, tehát egy szubjektív elemekkel átszőtt konstrukció, vagyis a múlt egy szeletének narratívája. Ez a narratíva pedig a fiatal nemzedékhez már hiányosan, tudatosan torzított formában jut el. Információhiányukat a web2 felületen, illetve az egyre erősödő tartalomszolgáltatók, alkalmazásokon keresztül pótolják. Egyre kevesebb a saját tapasztalat, a tudatos választás, vagy az egyéni gondolat saját jövőjükre vonatkozóan. Amiképpen az egyik interjúban egy 23 éves fiatalember megfogalmazta: „...*”mi fiatalok nem szeretjük azt, hogy megmondják nekünk, hogy mit csináljunk, de valójában fogalmunk sincs, hogy mit akarunk igazán!”* Korunk jellemzője a közmegegyezésen alapuló normák és a társadalmi értékek válsága okozta instabilitás és elbizonytalanodás. A gazdasági és politikai válságok, az új migrációs áramlatok, a politikai populizmus erősödése és a technológiai változások új sebezhetőségeket okoztak gyermek és ifjúsági korosztályok számára, úgymint a szabadság, a szolidaritás, az empátia, az autonómia, a felelősség értékeinek válsága, azaz az univerzális humanista értékek válsága, továbbá a post-truth korszak manipulációinak, azaz a félelemiparnak való kitettség.”²⁶ A nevelésnek és a kulturális intézményeknek, valamint a családi összejöveteleknek felértékelődik a szerepük, hiszen biztonságot csakis saját primer tapasztalatok alapján nyerhet ez a generáció. A kutatás folyamatosan megmutató eredményei alátámasztják azt a feltételezést, miszerint a nemzeti kulturális alapokat csakis tudatos állami és társadalmi építkezéssel lehet fenntartani, aminek módszereiben és közvetítő csatornáiban jelentős változásokra van szükség. Különösen, ha a fiatalok értékszocializációját támogatni, az iskolapadban formálódó új nemzedék nemzeti identitását, állampolgári aktivitását erősíteni szeretnénk.

IRODALOM

- ASSMANN, Jan (2018): *A kulturális emlékezet*. Atlantisz Kiadó, Budapest.
- BALATONI Monika (2022): Enkulturáció, állampolgári értékek a fiatalok körében-egy kismintás kutatás tapasztalatai. In: JUHÁSZ Erika – KATTEIN-PORNÓI Rita (2022) [szerk.]: *Oktatás egy változó világban – Kutatás, innováció, fejlesztés*. HERA évkönyv X. Budapest-Debrecen, 33-34.
- BAUER Béla (szerk.) – SZABÓ Andrea (2011): *Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000-2010*. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest.
- BENDE Zsófia – HALÁSZ Iván (szerk.) (2014): *Összehasonlító alkotmányjog*. Nemzeti Közszerkesztési Egyetem, Budapest.
- BURKE, Peter (1991): *Népi kultúra a kora újkori Európában*. Századvég Kiadó, Budapest.
- CUMMINGS, Sally N. (2011): *Sovereignty after Empire*. Comparing the Middle East and Central Asia. Edinburgh University Press.
- FUKUYAMA, Francis (1994): *A történelem vége és az utolsó ember*. Európa Kiadó, Budapest.
- FURTADO Peter – BASSIR, Hussein (2014): *Histories of Nations. How their identities were forged*. Thames & Hudson, London, 75-89.
- GEERTZ, Clifford (1994): *Az értelmezés hatalma. Antropológiai írások* (Századvég könyvtár - Antropológia). Századvég Kiadó, Budapest.
- GYÁNI Gábor (2020): *A történelmi tudás*. Osiris Kiadó, Budapest.

Balatonai Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

- HALBWACHS, Maurice (2018): *Az emlékezet társadalmi keretei*. Atlantisz Kiadó, Budapest.
- HERSKOVITS, Melville J. (1962): *The Human Factor in Changing Africa*. Alfred A. Knopf, New York.
- HIEBERT, Paul G. (1997): *Cultural Anthropology. Second Edition*. Baker Book House, Michigan, 439-442.
- HORVÁTH Zsolt, K. (2010): Az emlékezet után. In: NORA, Pierre: *Emlékezet és történelem között. Válogatott tanulmányok*. Atelier Könyvtár, Napvilág Kiadó, Budapest, 377-407.
- JANCSÁK Csaba (2011): Az ifjúságkutatás nemzetközi tendenciái. In: BAUER Béla – SZABÓ Andrea (szerk.): *Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000–2010*. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 315–329.
- JANCSÁK Csaba (2016): A személyes narratívák és a történelemtanítás értékvilága. In: KOVÁCS Gusztáv – LUKÁCS Otilia (szerk.) *Az elbeszélés ereje*. Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola, Pécs, 7–22.
- JANCSÁK Csaba (2020b): Családtörténetek hiánya, történelemtől elidegenedett nemzedék, új ifjúsági sebezhetőségek és történelemtanítás. *Magyar Tudomány*, 181. évf. 8. sz. 1014-1021.
- JANCSÁK Csaba (2020a): Történelmi emlékezet és a család. In: GERGELY András – KAPITÁNY Ágnes – KAPITÁNY Gábor – KOVÁCS Éva – PAKSI Veronika (szerk.): *Kultúra, közösség és társadalom*. Társadalomtudományi Kutatóközpont – Magyar Szociológiai Társaság, Budapest, 141-159.
- KAPOSÍ József (2020a): Issues concerning education for democracy in contemporary Hungary. In: *International Journal of Research on History Didactics, History Education, and History Culture – JHEC*, 219-242.
- KAPOSÍ József (2020b): *Közelítések a történelemtanítás elméletéhez és gyakorlatához. Oktatási segédlet*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 9p,80 p
- KOJANITZ László (2021): *A történelmi gondolkodás fejlesztése*. Belvedere Meridionale – Magyar Történelmi Társulat, Szeged–Budapest.
- KOJANITZ László (2019): A történelmi tudat fejlesztésének jelentősége és problémái. Harcba szállunk-e az „intellektuális alvilággal”? *Iskolakultúra*, 29. évf. 11. sz. 54-77.
- KOVÁCS Tamás (2012): Mit jelent a demokrácia a magyar egyetemisták és főiskolások számára. In: *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. Szerk. SZABÓ Andrea. MTA, Budapest, 43-60.
- NORA, Pierre (2009): *Emlékezet és történelem között. Válogatott tanulmányok*. Napvilág Kiadó, Budapest, 305-326.
- PATAKI Ferenc (2010): Kollektív emlékezet és emlékezetpolitika. *Magyar Tudomány*, 171. évf. 7. sz. 778-798.
- PÁSZKA Imre (2007): Narratív történetformák a megértő szociológia nézőpontjából. Belvedere Meridionale, Szeged, 520.
- SZABÓ Andrea (2014): Előszó. In: *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. MTA, Budapest, 9-14.
- SZÉKELY Levente (2020): A generációs elméletek értelméről. *Szociológiai Szemle*, 30. évf. 1. sz. 107-114.
- SZÉKELY Levente – SZABÓ Andrea [szerk.] (2016): *Ezek a mai magyar fiatalok! A Magyar Ifjúság Kutatás első eredményei*. Új Nemzedék Központ, Budapest.

Balatoni Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

- VARGA Katalin (2009): *Pszichológus etika*. Medicina, Budapest.

További források

- JANCZÁK Csaba (2020): Családtörténetek hiánya, történelemtől elidegenedett nemzedék, új ifjúsági sebezhetőségek és történelemtanítás:
https://mersz.hu/dokumentum/matud202008_5 (Letöltés: 2022. okt. 20.)
- SZÉKELY Levente – SZABÓ Andrea [szerk.] (2016): *Ezek a mai magyar fiatalok! A Magyar Ifjúság Kutatás első eredményei*
http://real.mtak.hu/119224/1/magyar_ifjusag_2016_2_A4.pdf (Letöltés: 2022. okt. 23.)

ABSTRACT

Balatoni, Monika

The incomplete value system of enculturation, or how the agents of national memory appear among young people in Hungary

The civic values of 21st century man, the traditions of his own national culture, and the acquisition of this system of symbols are undergoing a transformation. The sustainability of the process of national enculturation and the significant impact of the media pose serious challenges to state leaders, those who shape school systems and methodologies, and people in the cultural sphere. The state may be among the most effective and dominant actors of enculturation, maintaining those institutions, shaping their methods, determining their direction through financing, and often laying down content, legally defining state symbols that are important from the point of view of citizens. Within this, the traditional cultural acceptance and historical memory of the younger generation are especially interesting.

The concept of enculturation was introduced by M. J. Herskovits. Enculturation, the most comprehensive learning process, is the acquisition of basic skills that are absolutely necessary for every person in every society, realized with the help of institutions and forms of activity established by society and achieved through education.

The acquisition of these basic skills is absolutely necessary in Hungarian society, too, and is achieved with the help of institutions and forms of activity established by society, such as language, religion, technology, art, sports, and education. Education is the most important tool for reproducing the culture of a society in the individual and passing it on through the generations. This study includes some research data representing the national memory of young people (15-29 years old).

Balaton Monika: Az enkulturáció hiányos értékrendszere, avagy a nemzeti emlékezet ágensei miképpen jelennek meg a magyar fiatalok körében

JEGYZETEK

- ¹ HERSKOVITS, Melville J. (1962): *The Human Factor in Changing Africa*. Alfred A. Knopf, New York, 134.
- ² FURTADO Peter (2014): *Histories of Nations. How their identities were forged*. Thames and Hudson, London, 79.
- ³ FURTADO (2014) 82.
- ⁴ JANCSÁK Csaba (2020a): Történelmi emlékezet és a család. In: GERGELY András – KAPITÁNY Ágnes – KAPITÁNY Gábor – KOVÁCS Éva – PAKSI Veronika (szerk.): *Kultúra, közösség és társadalom*. Társadalomtudományi Kutatóközpont – Magyar Szociológiai Társaság, Budapest, 147-150.
- ⁵ KAPOSÍ József (2020a): Issues concerning education for democracy in contemporary Hungary. In: *International Journal of Research on History Didactics, History Education, and History Culture – JHEC*, 219-242.; KOJANITZ László (2019): A történelmi tudat fejlesztésének jelentősége és problémái. Harcba szállunk-e az „intellektuális alvilággal”? *Iskolakultúra*, 29. évf. 11. sz. 54-77.; KOJANITZ László (2021): *A történelmi gondolkodás fejlesztése. Válogatott tanulmányok*. Belvedere Meridionale – Magyar Történelmi Társulat, Szeged–Budapest.
- ⁶ PÁSZKA Imre (2007): Narratív történetformák a megértő szociológia nézőpontjából. Belvedere Meridionale, Szeged; VARGA Katalin (2009): *Pszichológus etika*. Medicina, Budapest; GYÁNI Gábor (2020): *A történelmi tudás*. Osiris, Budapest.
- ⁷ GEERTZ, Clifford (1994): *Az értelmezés hatalma. Antropológiai írások* (Századvég könyvtár – Antropológia). Századvég Kiadó, Budapest, 204-206.
- ⁸ BURKE, Peter (1991): *Népi kultúra a kora újkori Európában*. Századvég Kiadó, Budapest, 267-271.
- ⁹ CUMMINGS, Sally N. (2011): *Sovereignty after Empire*. Comparing the Middle East and Central Asia. Edinburgh University Press, 47-48.
- ¹⁰ HALBWACHS, Maurice (2018): *Az emlékezet társadalmi keretei*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 9-10.
- ¹¹ ASSMANN, Jan (2018): *A kulturális emlékezet*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 31-37.
- ¹² PATÁKI Ferenc (2010): Kollektív emlékezet és emlékezetpolitika. *Magyar Tudomány*, 171. évf. 7. sz. 778-798.
- ¹³ BENDE Zsófia – HALÁSZ Iván (szerk.) (2014): *Összehasonlító alkotmányjog*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 31.
- ¹⁴ BALATONI Monika (2022): Enkulturáció, állampolgári értékek a fiatalok körében-egy kismintás kutatás tapasztalatai. In: JUHÁSZ Erika – KATTEIN-PORNÓI Rita (2022) [szerk.]: *Oktatás egy változó világban – Kutatás, innováció, fejlesztés*. HERA évkönyv X. Budapest-Debrecen, 33-34.
- ¹⁵ SZÉKELY Levente – SZABÓ Andrea [szerk.] (2016): *Ezek a mai magyar fiatalok! A Magyar Ifjúság Kutatás első eredményei*. Új Nemzedék Központ, Budapest; SZÉKELY Levente (2020): A generációs elméletek értelméről. *Szociológiai Szemle*, 30. évf. 1. sz. 107-114.
- ¹⁶ BAUER Béla (szerk.) – SZABÓ Andrea (2011): *Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000-2010*. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 219-222.
- ¹⁷ SZÉKELY (2014) 107-114.
- ¹⁸ SZABÓ Andrea (2014): Előszó. In: *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. MTA, Budapest, 12.; KOVÁCS Tamás (2012): Mit jelent a demokrácia a magyar egyetemisták és főiskolások számára. In: *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. Szerk. SZABÓ Andrea. MTA, Budapest, 52.
- ¹⁹ JANCSÁK Csaba (2020b): Családtörténetek hiánya, történelemtől elidegenedett nemzedék, új ifjúsági sebezhetőségek és történelemtanítás. *Magyar Tudomány*, 181. évf. 8. sz. 1014-1021.
- ²⁰ ASSMANN (2018) 31-37.
- ²¹ KAPOSÍ József (2020b): *Közelítések a történelemtanítás elméletéhez és gyakorlatához*. Oktatási segédlet. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 80.
- ²² KAPOSÍ (2020b) 9.
- ²³ JANCSÁK (2020b) 1017.
- ²⁴ Kaposi (2020b) 9.
- ²⁵ NORA, Pierre (2009): *Emlékezet és történelem között. Válogatott tanulmányok*. Napvilág Kiadó, Budapest, 319.
- ²⁶ JANCSÁK (2020b) 1016.